

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»
ІНСТИТУТ ОБЛІКУ І ФІНАНСІВ НААН
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ
ЖУРНАЛ «ОБЛІК І ФІНАНСИ»

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ТЕОРІЯ, ПРОФЕСІЯ, МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ

*Збірник матеріалів
IX Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої пам'яті професора Г.Г. Кірейцева*

(26 лютого 2015 р., м. Київ)

Посвідчення УкрІНТЕІ № 03 від 16 січня 2015 року

Київ
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»
2015

УДК 657+336

ББК 65.052

Р 64

Редакційна колегія

Жук В.М., д.е.н., професор, чл-кор. НААН, *Лупенко Ю.О.*, д.е.н., професор, академік НААН, *Кваша С.М.*, д.е.н., професор, академік НААН, *Дем'яненко М.Я.*, д.е.н., професор, академік НААН; *Мельничук Б.В.*, к.е.н., *Метелиця В.М.*, к.е.н.

Адреса редакційної колегії:

ФАБФ АПКУ,
03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10
Тел./факс +38 (044) 219-00-44, 219-00-55
E-mail: conf@faaf.org.ua

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту обліку і фінансів (*протокол № 2 від 17.03.2015 р.*)

Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: збірник матеріалів IX Міжнар. наук.-практ. конф. (26 лютого 2015 р.; м. Київ) / Відпов. за вип. Б.В. Мельничук. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2015. – 632 с.

ISBN 978-966-669-469-3

Вміщені у збірнику тези присвячені різноманітним аспектам розвитку теорії бухгалтерського обліку загалом та галузевого обліку і аудиту в сільському господарстві зокрема. Значну увагу приділено дослідженню питань еволюції ролі бухгалтерів і фінансових менеджерів в суспільному житті, оновлення пріоритетів розвитку фінансової і облікової науки в ХХІ столітті, взаємодії регуляторних органів та професійних об'єднань бухгалтерів на державному і міжнародному рівнях.

Збірник розраховано для використання в науково-практичній діяльності спеціалістів з бухгалтерського обліку та фінансів, молодих науковців, викладачів вузів, наукових співробітників.

УДК 657+336

ББК 65.052

ISBN 978-966-669-469-3

© Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки», 2015

ЗМІСТ

<i>Кірейцев Г.Г.</i> Необхідність оновлення теорії обліку: виклик часу	13
Розвиток теорії бухгалтерського обліку	
<i>Бездушина Ю.С.</i> Бухгалтерський інжиніринг у Міжнародних стандартах фінансової звітності	16
<i>Бруханський Р.Ф.</i> Стратегічний управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах	20
<i>Білозор Л.В.</i> Хмарні сховища даних: сутність, значення та особливості обліку	24
<i>Васькова И.В.</i> Договор перевода долга как объект бухгалтерского учета	29
<i>Вороновська О.В.</i> Ноосферне мислення Г.Г. Кірейцева в розвитку теорії бухгалтерського обліку	31
<i>Гаранко Н.І.</i> Договір про спільну діяльність як основний координуючий документ	35
<i>Грудько С.В.</i> Преимущества и недостатки форм бухгалтерского учета	37
<i>Гудзенко Н.М., Насстенко М.М.</i> Інтеграція бухгалтерського обліку і аналізу як необхідна умова аналітичності обліку та змістовності облікової інформації	41
<i>Гуцаленко Л.В.</i> Інтерпретація теорії балансів в економічній науці	44
<i>Дерун І.А.</i> Проблеми сутності обліково-аналітичного забезпечення у системі управління підприємством	48
<i>Дудкевич О.В.</i> Поняття господарського обліку, його сутність та основні складові	51
<i>Жидкова Е.А.</i> Управленческий учет в системе контроллинга	54
<i>Жук В.М.</i> Розвиток бухгалтерського обліку: від системи до інституту	55
<i>Жураковська І.В.</i> Відображення майбутніх подій в обліку: теоретичні підходи	59
<i>Иванова Р.Н.</i> Развитие теории бухгалтерского баланса и ее значение для анализа финансового состояния предприятия	62
<i>Іщенко Я.П.</i> Взаємозв'язок функцій обліку та його завдань в контексті потреб управління	66
<i>Канцедал Н.А.</i> Наукова інтерпретація методології бухгалтерського обліку у працях Г.Г. Кірейцева	69
<i>Канищуров О.О.</i> Формування методології управління інституціональними змінами в контексті розвитку теорії бухгалтерського обліку	72
<i>Киян А.В., Ярмолюк О.Ф.</i> Облікове забезпечення управління розрахунками з постачальниками та підрядниками	76

НАУКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МЕТОДОЛОГІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ПРАЦЯХ Г.Г. КІРЕЙЦЕВА

Поняття «методологія науки» в традиційному розумінні переважно трактується як вчення про методи і процедури наукової діяльності, що мають безпосереднє відношення до загальної теорії наукового пізнання.

В сучасній методології науки на перший план висуваються наступні проблеми: аналіз структури наукових теорій та їх функцій, поняття наукових законів, процедури перевірки, підтвердження та спростування наукових теорій, законів та гіпотез, методи наукових досліджень та реконструкції розвитку наукових знань [6].

Систематичне вирішення методологічних проблем наводиться у відповідних концепціях, що ґрунтуються на принципах філософії й історії науки та, одночасно, є рушієм розвитку наукових знань. Відповідно, кожна методологічна концепція концентрується навколо окремої наукової дисципліни і потребує постійної уваги науковців та суб'єктів, що мають відповідні професійні компетенції.

Ще від початку реформ у системі національного бухгалтерського обліку професор Г.Г. Кірейцев наголошував, що динамічність економічних відносин, потреба у вирішенні нових облікових задач призводить до наповнення поняття «методологія обліку» новим змістом і в науковому розумінні її слід розглядати як структуру, логіку організації, методи і засоби облікової діяльності [5, с. 2]. У цьому контексті вищезгаданий автор виділяє наступні ключові питання методології бухгалтерського обліку, що потребують додаткового осмислення і наразі не втрачають актуальності:

1) Предмет бухгалтерського обліку, під яким розуміється кількісна визначеність економічних відносин, що проявляються (або можуть проявлятися) у фактах господарського життя і опосередковані господарськими відносинами [5, с. 4].

2) Об'єкти бухгалтерського обліку, їх кількісні параметри та споживча вартість. Множинність та особливості об'єктів бухгалтерського обліку на різних етапах розвитку суспільства призводять до змін, внаслідок яких вже існуючі об'єкти можуть набувати нових форм і властивостей, або ж з'являються нові об'єкти, що потребують ідентифікації, оцінки та відображення в обліковій системі, адекватній потребам відповідного періоду. До них Г.Г. Кірейцев відносить біологічні активи, монетарні активи, трансакційні витрати та об'єкти віртуальної економіки [2, с. 4].

Об'єкти обліку складають субстанціональну основу вартості, а власне категорія «вартість», її сутність – становить методологічну базу бухгалтерської оцінки.

3) Функції бухгалтерського обліку: науково-пізнавальна, інформаційна, контрольна, регулююча, виховна, соціальна, прогностична та правового захисту суб'єктів господарювання. Вони завжди є первинними по відношенню до його методу та організаційних форм і реалізуються в площині організаційних, правових та економічних явищ.

Функціональна сутність обліку полягає у визначенні показників, що характеризують відображувані економічні процеси, тобто параметрів реальних соціально-трудових, економіко-правових та еколого-економічних відносин. Отже, методологічну основу обліку як суспільної економічної науки становлять процедури виміру, тобто використання міри, яка має виконувати роль гармонізації методів оцінювання майна і зобов'язань, витрат і випуску продукції, ресурсів і капіталу, трансакцій, обміну і результатів діяльності [3, с. 98]

Використання міри на засадах наукової обґрунтованості, права, моралі і свобод сприятиме узгодженості функцій обліку з іншими функціями менеджменту та державним управлінням, орієнтованим на забезпечення і збереження національних інтересів України.

4) Метод бухгалтерського обліку, що включає в себе нові якісні характеристики бухгалтера – сформовані і використовувані ним власні професійні знання, які забезпечують умови формування інтелектуального капіталу. В свою чергу, інтелектуальний капітал має вирішальне значення у забезпеченні високої результативності економічного відтворення [3, с. 100].

5) Окремі складові (елементи) методу бухгалтерського обліку, застосування яких не повинно суперечити науково обґрунтованим правилам та призводити до викривлення облікової інформації. Модифікація елементів методу бухгалтерського обліку обумовлена інфляційними процесами, підсиленням ролі індикаторів інвестиційної привабливості господарюючих суб'єктів, інтеграційними перетвореннями у світовому господарстві. Відповідно, бухгалтерська інформація розглядається центрами відповідальності як «інформаційний зріз об'єктів відображення на поверхні економічних явищ» [1, с. 9]. Таким чином, не потребує доведення твердження про те, що найбільш придатною для узагальнюючих оцінок економічної діяльності є інформація рахунків, тим самим вкотре підкреслюється роль і значення методології бухгалтерського обліку.

До основних чинників, що зумовлюють зміну положень методології бухгалтерського обліку та його практики Г.Г. Кірейцев відносить: зміну та розвиток відносин власності на засоби виробництва, відносин і механізмів формування та розподілу доходів, організаційних форм виробництва товарів, їх продажу, а також процеси, пов'язані з глобалізацією світової економіки та міжнародних ринків капіталів [3, с. 92]. При цьому автор висловлює суттєве застереження про недопустимість формування методології вітчизняної науки під безпосереднім впливом міжнародних фінансових структур, таких як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, а також міжнародних професійних недержавних організацій: необачна передача права на методологію національної системи обліку в майбутньому перетворить таке право на «чуже і монопольне» [3, с. 100].

Ігнорування основних методологічних засад обліку, а також положень економічної теорії в ході реалізації економічних реформ призводить до погіршення якості облікової інформації, і, як наслідок, до суттєвих деформацій в управлінні процесами відтворення та інших соціально-економічних процесах.

Небажання та нездатність суб'єктів (в тому числі і держави), відповідальних за інформаційний сервіс розвитку обліково-аналітичної науки та її управлінської практики обачно здійснювати перегляд і оновлення основних принципів національної системи бухгалтерського обліку призвели до нав'язування безальтернативних і, водночас, неефективних інструментів для розв'язання проблем обліку, внаслідок чого нехтуються національні інтереси України.

Основним підґрунтям у реформуванні економіки мають бути досягнення економічної теорії з урахуванням переорієнтації поглядів і адаптації основних її положень до умов відповідного періоду суспільного життя, а також науково-технічні досягнення. Зокрема, для вимірювання і кількісного відображення нових економічних явищ необхідно спиратися не лише на положення неокласичної економічної теорії та монетаризму, а й неокласичного синтезу, інституціональної та неінституціональної теорій [4, с. 52-59]. Це сприятиме створенню сприятливих умов для визначення стратегії поведінки господарюючих суб'єктів, розширенню можливостей управління економічними процесами з точки зору досягнення суспільного оптимуму й подолання несправедливого розподілу, за яким багатство накопичується в руках небагатьох, а участю решти є бідність.

Особливу увагу теоретичним надбанням необхідно приділяти у питаннях формування облікової політики для пошуку компромісу між державними регламентними нормами обліку і професійним судженням бухгалтера.

Глобалізація економіки в умовах обмеженості ресурсів, невизначеності, ризиків і загроз актуалізує потребу фізичної економії, екологічного виміру економічної діяльності, а також статистичного, облікового та аналітичного виміру фізичного капіталу. Поряд з тим, в інформаційному середовищі все більшої пріоритетності над іншими формами капіталу набуває інтелектуальний капітал, тому перспективним напрямком наукових досліджень є вирішення проблеми його кількісного вимірювання і оцінки [2, с. 4].

«Суспільство бачить свою економіку очима бухгалтера» [3, с. 93] – проста за формою сприйняття і геніальна за змістом цитата, що вказує на неприпустимість зволікання у вирішенні проблем методології обліку, необхідність її розгляду й удосконалення не ізольовано, а як складової методології економічної науки. У цьому контексті наукові праці Г.Г. Кірейцева містять високоінтелектуальний інформаційний посил, усвідомлення і переосмислення якого спонукає до активізації нових наукових пошуків у напрямі реалізації однієї з провідних ідей вченого: досягнення «методологічної чистоти» вітчизняного обліку, що у майбутньому дасть можливість підняти його на новий якісний рівень.

Список використаних джерел:

1. Кірейцев Г.Г. Глобализация экономики и унификация методологии бухгалтерского учета: Научный доклад на 6-й Международной научной конференции «Научные исследования в сфере бухгалтерского учета, контроля и анализа: теоретико-практическое значение и направления дальнейшего развития», г. Житомир: ЖГТУ, 2007. – 68 с. (на рус. и укр. языках).
2. Кірейцев Г.Г. Бухгалтерський облік та науковці, що генерують ідеї його розвитку / Г.Г. Кірейцев // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2008. – № 20 (221). – С. 3-7.
3. Кірейцев Г. Г. Глобальні процеси і актуалізація оновлення методології обліку [Електронний ресурс] / Г.Г. Кірейцев // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. – 2013. – № 3 (80). – С. 91-103. – Режим доступу до журн.: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/2103.pdf>.
4. Кірейцев Г.Г. Економічна теорія та її вплив на розвиток національних систем бухгалтерського обліку / Г. Г. Кірейцев // Развитие бухгалтерского учета и контроля в контексте европейской интеграции: Монография. – Житомир-Краматорск: ЧП Рута, 2005. – С. 44-63.
5. Кірейцев Г.Г. Методологічні аспекти розвитку бухгалтерського обліку / Г.Г. Кірейцев // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2000. – №8. – С.2-7.
6. Методология науки. Словарь терминов логики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/logic/182> – Назва з екрана.

УДК 330.837:657

О.О. КАНЦУРОВ, *к.е.н.,
начальник Управління методології бухгалтерського обліку
Міністерство фінансів України*

ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИМИ ЗМІНАМИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Дослідження бухгалтерського обліку на засадах інституціональної теорії, ініціатором яких був Г.Г. Кірейцев згенерували критичну масу нових знань про бухгалтерський облік як соціальний вид діяльності, що є потужним поштовхом у розвитку теорії бухгалтерського обліку. Дослідження інституціонального аспекту бухгалтерського обліку доводять, що важливим завданням є не тільки напрацювання пропозицій з удосконалення правил ведення бухгалтерського обліку, але й обґрунтування моделі та порядку їх імплементації у практичну діяльність. Питання управління змінами не розглядаються класичною теорією бухгалтерського обліку, незважаючи на те, що в умовах динамічних інституціональних змін в інших сферах соціально-економічної діяльності це стає пріоритетним завданням теоретичних досліджень.